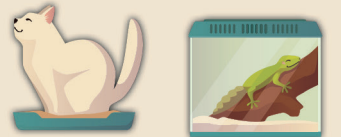
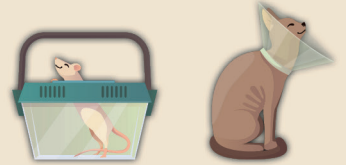
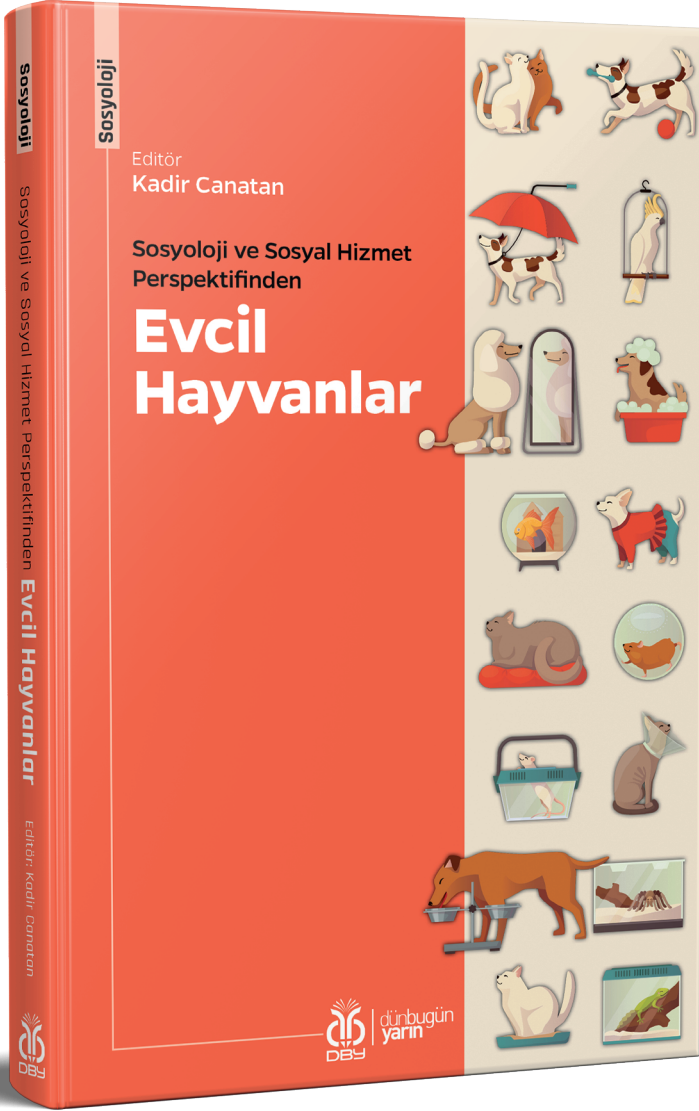

Editör
Kadir Canatan

Sosyoloji ve Sosyal Hizmet
Perspektifinden

Evcil Hayvanlar

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendikleriyle
“bugün” ü yaşamak
“yarın” ları aydınlatır.

“dün” den öğrendikleriyle
“bugün” ü yaşamak
“yarın” ları aydınlatır.

© 2024, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 381
Sosyoloji: 27

ISBN 978-625-6063-05-1
Sertifika No: 52315

1. Baskı: İstanbul, 2024

Editör:
Kadir Canatan

Yayın Yönetmeni:
İrfan Güngörür

Kapak/Mizanpaj:
DBY Ajans

Baskı/Cilt:
Repro Bir Matbaacılık
(Sertifika No: 47381)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Sosyoloji ve Sosyal Hizmet Perspektifinden Evcil Hayvanlar
/ Editör: Kadir Canatan (Prof. Dr.)
İstanbul: DBY Yayınları, 2024.
246 s. ; 13,5 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 381) ___
ISBN 978-625-6063-05-1
1- Sosyoloji 2- Evcil Hayvanlar

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr
Tel.: +90 212 526 98 06

İçindekiler

Önsöz	7
Yeni Bir Sosyoloji Alanı: “Beşerî Olmayan Varlıklar Sosyolojisi”	9
<i>Kadir CANATAN</i>	
Çağdaş Kültür, Toplum ve Hayvanların Kamusalılığı.....	25
<i>Mustafa TEKİN</i>	
Avrupa ve Türkiye’de Evcil Hayvanlar: Tercihler ve Algılar ...	43
<i>Kadir CANATAN</i>	
Avrupa’da Evcil Hayvanlara Yönelik Politikalar: Hollanda ve Fransa Örnekleri.....	59
<i>Şebnem CANSUN • Kadir CANATAN</i>	
Türkiye’deki Siyasi Partilerin Hayvan Refahına, Evcil Hayvanlara ve Sokak Hayvanlarına Yaklaşımı	81
<i>Şebnem CANSUN</i>	
İslam Perspektifinden Evcil Hayvanlar	109
<i>Kadir CANATAN</i>	

Sosyal Hizmet Açısından Hayvanlarla Dayanışma ve Hayvan-Dostu Örgütlerin Çalışmaları.....	131
<i>Mehmet GEDİK</i>	
Evcil Hayvanlar ve Hayvan Destekli Sosyal Çalışma Müdahaleleri	161
<i>Sena ÖKSÜZ POPLATA</i>	
Evcil Hayvanlar ve Bağımlılık	181
<i>Merve DALMAZ</i>	
Evcil Hayvan Sahipliğine Gerontolojik Bakış.....	199
<i>Deniz PAMUK • Mehmet EFE</i>	
Kırsalda Yaşlanma ve Hayvan Sahipliğinin Anlamı: Muş Örneği.....	211
<i>Mehmet EFE • Deniz PAMUK • Sabiha YAREN ÜN</i>	
Van Kedisi ve Van Kenti.....	225
<i>Suvat PARİN</i>	
Yazarlarımız.....	241

Önsöz

Evcil hayvanlar, tarih boyunca insan yaşamının ayrılmaz bir parçası olmuş ve günümüzde de evlerimizi, bahçelerimizi ve çevremizi renklendirmeye devam etmektedirler. Türkiye, köklü tarihi ve zengin kültürel mirasıyla, evcil hayvanlar açısından da büyük çeşitliliğe sahip bir coğrafyadır. Kedilerden köpeklere, kuşlardan balıklara kadar birçok evcil hayvan türü, Anadolu'nun dört bir yanında ve kentlerimizde insanlarla birlikte yaşamaktadır. Bu kitap, sosyoloji ve sosyal hizmet açısından evcil hayvanların dünyasını, bizim onlarla ilişki biçimlerimizi ve onların bize yönelik etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır.

Tarihte ve geleneksel toplumlarda evcilleştirdiğimiz hayvanlar o günlerden bu yana hep sosyal yaşamımızın bir parçası oldular. Ne var ki modernleşme ve kentleşme süreçleri ilerledikçe onların hayatı tehdit altına girmeye başlamıştır. Çünkü kentlerde ve evlerimizde onlara sağlayacağımız mekanlar giderek küçüldü, azaldı ve hatta yok oldu. Birçok hayvanı başıboş bir şekilde sokaklara saldık. Şimdi sokak yaşamında katılan ve çeteleşen köpekler biz insanların hayatını tehdit etmektedirler. Bu noktada kentsel yaşamda hayvanların bir sorun haline geldikleri düşünülmektedir. Oysa tarihte hiçbir zaman hayvanlar bizim hayatımızı tehdit etmediler, bilakis biz onların hayatını tehdit ettik. Şimdi ilişkimiz tersine dönmüştür

ve maalesef bunun da sorumlusu biziz. Bu soruna el atmanın ve sahip çıkmanın tam da zamanı gelmiştir, hatta geçmektedir.

Bu kitap iki ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümünde, evcil hayvanların sosyolojisi, toplumdaki yeri ve onlara yönelik politikalar ele alınmaktadır. Yine burada dinlerin ve özellikle İslam'ın hayvanlara yaklaşımı irdelenmektedir.

İkinci bölümde, evcil hayvanların sosyal hizmet perspektifi açısından rolü ve etkisi incelenmektedir. Burada yer alan bölümlerdeki yazarlarımız onların sosyal hayatımız ve kentlerdeki olumlu rollerine odaklanmaktadır. Bir başka deyişle burada evcil hayvanların insan yaşamına katkıları, psikolojik ve sosyal etkileri üzerindeki tartışmaları bulacaksınız.

Bu kitap, evcil hayvan sahiplerine, hayvan severlere ve hayvan davranışları ve sosyolojisi üzerine çalışan akademisyenlere değerli bilgiler sunmayı amaçlamaktadır. Umarız ki bu kitabı okurken, evcil hayvanlar hakkında yeni bakış açıları ve yeni bilgiler edinir ve onların yaşamlarına dair derin bir anlayış geliştirirsiniz.

Evcil hayvanlar, bizlere koşulsuz sevgi ve dostluk sunan canlarımızdır. Onların hayatımızdaki yerini ve önemini kavramak, onlara daha iyi bir yaşam sunabilmemizin anahtarıdır. Türkiye'de evcil hayvanların dünyasına ve sorunlarına empatiyle yaklaşmak için bir katkı sunabilirse, bu kitap kendisinden beklenen katkıyı yapmış olacaktır. Bu vesileyle kitaba bölüm yazarak katkı sunan tüm meslektaşlarıma en içten teşekkürlerimi sunarken, evcil olsun ya da olmasın tüm hayvanların barış, huzur, sevgi ve refah içinde yaşatıldığı bir dünya temenni ediyorum.

Kadir CANATAN (Editör)
İstanbul, Haziran 2024

Yeni Bir Sosyoloji Alanı: “Beşerî Olmayan Varlıklar Sosyolojisi”

Kadir CANATAN

Prof. Dr., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, kadir.canatan@izu.edu.tr

20. yüzyılın ikinci yarısında, özellikle de seksenli yılların başında artık sosyolojide keşfedilecek yeni alanlar kalmadığı dile getirilirken, tam da o yıllarda “beden sosyolojisi” adıyla yeni bir alan keşfedildi. Bu konuda öncü bir kişi ve eserden¹ sonra pek çok çalışmalar yapıldı. Aradan bir süre geçtikten sonra, bu kez yeni bir sosyoloji dalından daha bahsedilmeye başlanmıştır. Bu sosyoloji dalının adı, “Beşerî olmayan varlıkların sosyolojisi” (*The sociology of non-human beings*) olarak tanımlanmaktadır. “Beşerî olmayan varlıkların sosyolojisi” kavramı, insan kabul edilmeyen varlıkları içeren sosyal etkileşimlerin ve ilişkilerin araştırılmasını içermektedir. Bu fikir, geleneksel olarak insan toplumlarının ve sosyal davranışların incelenmesine odaklanan ve daha geniş bir alan olan sosyoloji ile uyumludur. İnsan-dışı

¹ Bryan S. Turner (1984), *The Body and Society: Explorations in Social Theory*, Oxford: Basil Blackwell.

eğitim programları ve kampanyaları üzerine araştırmalar yapılabilir.

Bu alan, evcil hayvanların toplumsal, kültürel ve bireysel yaşamlarının daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmayı amaçlar. Bu kapsamda, sosyologlar, antropologlar, veteriner hekimler ve diğer disiplinlerden uzmanlar arasında işbirliği önemlidir.

Kaynakça

- Beck, Ulrich (2011), Risk Toplumu: Başka Bir Modernliğe Doğru, Çev: Kazım Özdoğan ve Bülent Doğan, İthaki Yayınları, İstanbul.
- Clinton R. Sanders, C.R. (2006), The Sociology Of Nonhuman Animals And Society, In: The Handbook of 21st Century Sociology Vol. 2, Part I, Nontraditional Perspectives, Theory, And Methodology, Sh. 2-7.
- İbn Haldun (2017), Mukaddime I-II, Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları, İstanbul.
- Turner, Bryan S. (1984), The Body and Society: Explorations in Social Theory, Oxford: Basil Blackwell.

Çağdaş Kültür, Toplum ve Hayvanların Kamusalılığı

Mustafa TEKİN

Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Sosyolojisi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

1985 yılında bir Cuma Namazı hutbesinde Hollanda’da yurtdışı görevini yerine getirip geri dönmüş olan bir imam, Hollanda’dan farklı yaşam enstantaneleri arasında hayvanlarla ilgili anlatımları sundu. Özellikle sokaklarda tasmalarla sahipleri tarafından dolaştırılan köpeklerin yaygınlığı ve insanların onların dışkılarını topladıklarına yönelik enstantanelere imam tarafından Medeni Avrupa’nın geldiği negatif noktayı işaret etmekteydi. O yıllar Türkiye’nin sosyo-ekonomik ve kültürel durumu, henüz dışa açık modernleşmeye yeni açıldığı ve küreselleşmenin ısınma turları attığı dönem olduğundan, Türkiye’de belirtilen hayvan manzaralarına nadiren rastlandığından, toplumsal kabulü oldukça zayıftı. Hatta bu manzaralar ortalama “halk” için marjinal kalmaktaydı ve kınamaların konusu da olmaktadır. Üstelik o günlerde halk bu tür manzaraları kendi yaşam tarzına mesafeli olarak görmekteydi. Yine bunları Avrupa’ya bir özentiler olarak değerlendirmekteydi.

belirgin ifadesiyle “çağdaş kültür”ün yansımaları izlenebilmektedir.

Sonuç olarak post/modern bir kültüre geçiş dolayısıyla insanların eşya ve gelenekle kurduğu ilişki biçiminin değişimine paralel olarak eski sosyal ağlar ve yaşam biçimi de değişmiştir. Özellikle modernitenin gelişim rahmi olan modern kentler, artık insanlar kadar hayvanlar için de farklı bir yaşam biçimini sunmaktadır. Bunun sonucu olarak “habitus”lar kaybolurken, yeni yaşam “çağdaş kültür”e eklenerek görünür olabilmektedir.

Kaynakça

Giroux, V.-Larue, R (2021); Veganizm, Çev. Z. Hazal Louze, İst., İletişim Yay.

Sarı, Mevlüt (1982); El-Mevarid-Arapça Türkçe Lügat, İst., Bahar Yay.

Avrupa ve Türkiye’de Evcil Hayvanlar: Tercihler ve Algılar

Kadir CANATAN

Prof. Dr., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, kadir.canatan@izu.edu.tr

Modern toplumun hayvanlarla kurduğu ilişki biçimi, bir yandan genel modernleşme süreçleriyle bağlantılı görünürken, diğer yandan da kendine özgü kültürel geleneklerin etkisiyle açıklanabilecek bir olgu olarak anlaşılabilir. Modernleşme süreçleri ve bunların modern toplumlara etkisi sosyolojinin konusu iken, toplumların kendine özgü kültürel gelenekleri daha çok kültürel antropolojinin ilgisini çeken bir konudur. Bu bakımdan modern toplumların hayvanlarla kurduğu ilişki, en az bu iki disiplin tarafından analiz edilip yorumlanması gerekir.

Modernleşme olgusu, daha öncesi de olmakla birlikte en azından Sanayi Devrimi’nden sonra incelenmesi gereken karmaşık bir süreçtir. Klasik sosyologlar modern toplumun nasıl ortaya çıktığını ve bu toplumun geleneksel toplumlarla hangi noktalardan ayrıldıklarını incelerken genellikle kısmi bakış açıları sunmuşlardır. Kimine göre modernleşme bir farklılaşma olayı olarak algılanırken kimine göre bir rasyonelleşme süreci

daha çok hitap etmesindedir. Kedi ve köpek severler ise iki gruba ayrılabilir. Eğitimi ve gelir düzeyi yüksek olan grup bu hayvanları pethops'lardan alırken, düşük olan sokaktan veya başka insanlardan temin etmektedirler. Kedi ve köpeklerin tercih edilmesini açıklamak daha kolay görünmektedir: Onlarla yüzyıllara dayanan bir dostluk geçmişimiz ve kolektif hafıza yerleşmiş bir imgemiz bulunmaktadır. Bir aile ve ev ortamı onlarsız olmaz, onlar bizim ailemizin birer ferdi, süsü ve neşesidirler.

Kaynakça

- Beck, Ulrich (2011), Risk Toplumu: Başka Bir Modernliğe Doğru, Çev: Kazım Özdoğan ve Bülent Doğan, İthaki Yayınları, İstanbul.
- FEDIAF (2022), Facts & Figures 2022, FEDIAF European Pet Food 2023.
- Van der Loo, H. & Williem van Reijen, W. (2003), Modernleşmenin Paradoksları, İnsan Yayınları, İstanbul.

Avrupa'da Evcil Hayvanlara Yönelik Politikalar: Hollanda ve Fransa Örnekleri

Şebnem CANSUN • Kadir CANATAN

Dr., Serbest Araştırmacı, sebnem_cansun@yahoo.com

Prof. Dr., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Öğretim Üyesi, kadir.canatan@izu.edu.tr

Avrupa Birliği'nde (AB) her yıl yaklaşık 1,3 milyar Euro değerinde kedi-köpek satışı yapılmakta, satışların %60'ını çevrimiçi pazarın oluşturmasıyla yasadışı ticaretin hızla arttığı fark edilmektedir. Bu kârlı ekonomik sektördeki dolandırıcılıklar hem hayvanların sağlık ve refahını tehlikeye atabilmekte hem de kamu sağlığı için endişe yaratmaktadır. Kedi-köpeklerin yasadışı hareketliliği aralarında tüketici dolandırıcılığı, yetiştiricilere yönelik haksız rekabet, vergi kaçakçılığı, açıklanmayan gelirlerin de olduğu ekonomik zarara sebep olmaktadır. Ayrıca hayvanlar için çalıştığını iddia eden bazı barınak ve dernekler de yasadışı kedi-köpek yetiştirme, ithalat ve kaçakçılığı kapsamında şüphe altındadır. 2023'te gerçekleştirilen Eurobarometre'nin bulgularına göre AB'de hanelerin %44'ünde evcil hayvanlar vardır, bu hayvanların %90'ından fazlası kedi-köpektir; AB vatandaşlarının %74'ü evcil hayvanların refahının mevcut du-

engellenmesi kapsamında yasal düzenlemelerin oturtulması, geliştirilmesi ve de gerekli bilinç dönüşümünün sağlanmasının zaman alacağı görülmektedir.

Kaynakça

- Aeres Hogeschool Dronten. *Pet Monitor 2023*.
- Caporale, V., Alessandrini, B., Dalla Villa, P. and Del Papa, S. (2005). Global perspectives on animal welfare: Europe. *Revue Scientifique et Technique* (International Office of Epizootics), 24(2), 567-577.
- Conseil de l'Europe (1987, Novembre 13). *Convention européenne pour la protection des animaux de compagnie*. <https://rm.coe.int/168007a684>
- Dibevo (2020). Nieuwe cijfers: meer dan 27 miljoen huisdieren in Nederland. *Dibevo-Vakblad* nr. 5/2020.
- European Commission (2023a, December 7). *Commission proposes new rules to improve animal welfare*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_6251
- European Commission (2023b). *Illegal trade of cats & dogs EU enforcement action*. https://food.ec.europa.eu/system/files/2023-12/agri-fraud_report_Illegal-trade_cats-dogs.pdf
- European Commission (2023c, December 7). *Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL on the welfare of dogs and cats and their traceability*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2023:769:FIN>
- European Commission (2023d, December 7). *Questions and Answers on the welfare of dogs and cats*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/QANDA_23_6253
- France Info (2023, Décembre 9). *Animaux: chiens, chats, poissons... Combien ça coûte?*, https://www.francetvinfo.fr/animaux/animaux-chiens-chats-poissons-combien-ca-coute_6233490.html
- Ipsos (2023, Juin 21). *68% des Français considèrent leur animal de compagnie comme un membre de la famille*, <https://www.ipsos.com/fr-fr/68-des-francais-considerent-leur-animal-de-compagnie-comme-un-membre-de-la-famille>
- Le Figaro (2023, Septembre 6). *Animaux abandonnés: le triste record de l'été 2023*. <https://www.lefigaro.fr/animaux/le-nombre-d-animaux-abandonnes-a-augmente-de-2-4-par-rapport-a-l-ete-dernier-selon-la-spa-20230906>
- Lokalerelgeving.overheid.nl/CVDR639465 (24.03.2024).

- Ministère de l'Agriculture et de la Souveraineté alimentaire (t. y.). *Conseils et réglementation: tout savoir sur les animaux de compagnie*. <https://agriculture.gouv.fr/conseils-et-reglementation-tout-savoir-sur-les-animaux-de-compagnie>
- Ministère de l'Agriculture et de la Souveraineté alimentaire (2023a, Juin 19). *La lutte contre l'abandon des animaux de compagnie*. <https://agriculture.gouv.fr/la-lutte-contre-labandon-des-animaux-de-compagnie>
- Ministère de l'Agriculture et de la Souveraineté alimentaire (2023b, Juillet 13). *Protection animale: l'État étoffe son dispositif de sensibilisation aux bons gestes envers les animaux de compagnie*. <https://agriculture.gouv.fr/protection-animale-letat-etoffe-son-dispositif-de-sensibilisation-aux-bons-gestes-envers-les>
- Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı (Mart 2011). *Hayvan Hakları, Hayvanların Korunması ve Refahı*. Ankara.
- Vie Publique (2021, Décembre 21). *Loi du 30 novembre 2021 visant à lutter contre la maltraitance animale et conforter le lien entre les animaux et les hommes*. <https://www.vie-publique.fr/loi/278249-loi-2021-lutte-contre-la-maltraitance-animale>
- Your Europe (t.y.). *Traveling with pets and other animals in the EU*. https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/carry/animal-plant/index_en.htm

Türkiye'deki Siyasi Partilerin Hayvan Refahına, Evcil Hayvanlara ve Sokak Hayvanlarına Yaklaşımı

Şebnem CANSUN

Dr., Serbest Araştırmacı, sebnem_cansun@yahoo.com

Medyada yer alan haberlerde evcil hayvan sahiplerinin evcil hayvan sahibi olmayanlara göre daha çok güldüğü, fiziksel, ruhsal ve sosyal anlamda daha iyi hissedip daha az doktora gittikleri iddia edilmektedir.¹ Evcil hayvan sahiplenmeyi olumlayan bu ve benzeri haberlerin yanında insanları birbirinden uzaklaştırmış pandemi döneminin de etkisiyle Türkiye'de son beş yılda evcil hayvan sahipliği oranında %40'lık artış görülmüştür. Günümüzde Türkiye'de hanelerinin yaklaşık %5'inde köpek, %14'ünde kedi bulunmaktadır ve evcil hayvan ürünleri pazarı 1,9 milyar dolarlık bir hacme ulaşmıştır. 2028'de ise pazarın 3,5 milyar dolarlık hacmi geçeceği öngörülmektedir.²

- 1 CNN Türk (2021, 21 Mart). *Evcil hayvan sahipleri, günlük yaşamlarında daha çok gülüyor*. <https://www.cnnturk.com/saglik/evcil-hayvan-sahipleri-gunluk-yasamlarinda-daha-cok-guluyor>
- 2 United States Department of Agriculture Foreign Agricultural Service (2024, February 5). *Report Name: Pet Food Sales in Türkiye Are Expected*

Kaynakça

- AHaber (2022, 2 Nisan). *CHP'li belediye hayvanları kaderine terk etti! Bakanlık vahsete el koydu*, <https://www.ahaber.com.tr/gundem/2022/04/02/chpli-belediye-hayvanlari-kaderine-terk-etti-bakanlik-vahsete-el-koydu>
- AKP (2023). *Türkiye Yüzyılı İçin Doğru Adımlar, Seçim Beyannamesi 2023*.
- AKP (2024). *Türkiye Yüzyılı Şehirleri İçin Gerçek Belediyecilik, 2024 Yerel Seçimleri Beyannamesi*.
- Avrupa Birliği Komisyonu (2023, 8 Kasım). *2023 Türkiye Raporu*, <https://www.ab.gov.tr/siteimages/resimler/2023%20T%C3%BCrkiye%20Raporu.pdf>
- Aytaç, Selim Erdem (2017). Türkiye'de siyasi partilerin seçim beyanmalarındaki politika öncelikleri, 2002-2015. *SİYASAL: Journal of Political Sciences*, 26(2), 7-26.
- Bianet (2019, 17 Temmuz). *Akşener: Evcil Edindiğiniz Hayvanları Terk Etmeyin*. <https://bianet.org/haber/aksener-evcil-edindiginiz-hayvanlari-terk-etmeyin-210559>
- Cansun, Şebnem (2020, June 12-14). Toplumsal Cinsiyet ve Twitter Üzerinden Siyasi Kampanyalar: 2018'deki Türkiye Cumhurbaşkanlığı Seçiminde Meral Akşener ve Muharrem İnce'nin Tweetleri. Ağaoğlu, Yasemin ve Cansun, Şebnem (eds.) *4th International Conference on Social Sciences and Humanities* (217-234). Ankara, İSPEC Publications.
- CHP (2023, 12 Mart). *CHP Lideri ve Cumhurbaşkanı Adayı Kılıçdaroğlu: Şero'ya Söz Verdim, İktidara Gelince Yaş Mamayı Lüks Olmaktan Çıkaracağım*. <https://chp.org.tr/haberler/chp-lideri-ve-cumhurbaskani-adayi-kilicdaroglu-seroya-soz-verdim-ktidara-gelince-yas-mamayi-luks-olmaktan-cikaracagim>
- CHP (2024). *İşimiz Gücümüz Türkiye, CHP 2024 Yerel Seçim Bildirgesi*.
- CHP (2019). *Martın Sonu Bahar, Huzurlu Kentlerde Yaşamak İçin Halkçı Belediyecilik, Cumhuriyet Halk Partisi 2019 Yerel Seçim Bildirgesi*.
- CHP, DEVA Partisi, DP, Gelecek Partisi, İYİ Parti ve Saadet (30 Ocak 2023). *Ortak Politikalar Mutabakat Metni*.
- CNN Türk (2021, 21 Mart). *Evcil hayvan sahipleri, günlük yaşamlarında daha çok gülüyor*. <https://www.cnnturk.com/saglik/evcil-hayvan-sahipleri-gunluk-yasamlarinda-daha-cok-guluyor>
- DEM Parti (2024). *2024 Yerel Seçimleri Seçim Bildirgesi Yerel Demokrasi ile Özgür Kentlere*.

- Ekonomist (2024, 24 Ocak). *Yerli pet sektöründe ihracat atağı başladı*. <https://www.ekonomist.com.tr/makale/yerli-pet-sektorunde-ihracat-atagi-basladi-47275>
- Euronews (2020, 2 Ekim). *Halkların Demokratik Partisi (HDP) son olarak Kars'a kayyum atanmasıyla 31 Mart 2109 yerel seçimlerinde kazandığı 8 il belediyesinin tamamını kaybetti*, <https://tr.euronews.com/2020/10/02/31-mart-secimlerinde-65-yerel-yonetimi-kazanan-hdp-nin-elinde-6-belediye-kald>
- Euronews (2019, 1 Nisan). *İYİ Parti aday çıkardığı 22 ilde başkanlık kazanamadı*, <https://tr.euronews.com/2019/04/01/iyi-parti-aday-cikardigi-22-ilde-baskanlik-kazanadi>
- Evrensel (2023, 2 Eylül). *Hayvan hakları aktivistleri, sokak hayvanlarının kanuna aykırı toplanmasına tepki gösterdi*, <https://www.evrensel.net/haber/498157/hayvan-haklari-aktivistleri-sokak-hayvanlarinin-kanuna-aykiri-toplanmasına-tepki-gosterdi>
- Evrensel (2023, 14 Aralık). *Yeşil Sol Parti yeniden kuruldu*. <https://www.evrensel.net/haber/505736/yesil-sol-parti-yeniden-kuruldu>
- HaberTürk (2018, 17 Haziran). *Erdoğan Twitter'dan paylaştı! "Kısıklı'da köpeğimiz Çiko ile..."* <https://www.haberturk.com/son-dakika-berat-albayrak-in-erdogan-paylasimi-2018875>
- Independent Türkçe (2019, 28 Ocak). *CHP'nin kedisi Şero'ya İYİ Parti'den "Şanslı" rakip*. <https://www.indyturk.com/node/11736/haber/chpnin-kedisi-%C5%9Feroya-iyi-partiden-%C5%9Fansli-%C4%B1-rakip>
- İYİ Parti (2024). *Türkiye İçin En İyisi, 2024 Yerel Seçim Beyannamesi*.
- İYİ Parti (2023). *Türkiye Tarih Yazacak, 2023 Seçim Beyannamesi*.
- MHP (2023). *14 Mayıs 2023 Milletvekili Genel Seçimi Seçim Beyannamesi*.
- MHP (2024). *31 Mart 2024 Mahalli İdareler Seçim Beyannamesi*.
- Okur, Cihan (2023, 4 Ekim). Amasya'daki hayvan barınağı ve hastanesi sahipsiz hayvanlar için hizmet vermeye başladı. *Anadolu Ajansı*, <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/amasyadaki-hayvan-barinagi-ve-hastanesi-sahipsiz-hayvanlar-icin-hizmet-vermeye-basladi/3007820>
- Öztürk, Şeyda (2022, 15 Kasım). Eski bir çalışan AKP'li Ümraniye Belediyesi için 'hayvanları öldürüyor' iddiasında bulundu. *Cumhuriyet*, <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/eski-bir-calisan-akpli-umraniye-belediyesi-icin-hayvanlari-olduruyor-iddiasinda-bulundu-2002820>
- Sak, Ramazan, Şahin Sak, İkbal Tüba, Öneren Şendil, Çağla ve Nas, Eşref (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-250.

- Şeşen, Elif ve Ertürk, Özkan (2017). Türkiye’de 1990 Sonrası Çevre Politikalarının Seçim Beyannamelerine Yansımaları. *Selçuk İletişim*, 10(1), 188-215.
- TBMM (2 Haziran 2023 - 9 Mayıs 2024). *Genel Kurul Tutanakları*, <https://www.tbmm.gov.tr/Tutanaklar/TutanakMetinleri>
- T. C. Ankara Büyükşehir Belediyesi (2023, Eylül 6). *Karataş Geçici Hayvan Bakımevi ve Rehabilitasyon Merkezi Görücüye Çıktı*, <https://www.ankara.bel.tr/haberler/karatas-gecici-hayvan-bakimevi-ve-rehabilitasyon-merkezi-gorucuye-cikti-16696>
- T. C. Resmî Gazete (2003, 20 Ekim). 2003/6168 *Ev Hayvanlarının Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi’nin Onaylanması Hakkında Karar*, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/10/20031020.htm#1>
- T. C. Resmî Gazete (2004, 1 Temmuz). *Hayvanları Koruma Kanunu (Kanun Numarası 5199)*, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040701.htm>
- T. C. Resmî Gazete (2021, 14 Temmuz). *Hayvanları Koruma Kanunu ile Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (Kanun Numarası 7332)*, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/07/20210714-9.htm>
- Tüzün, Müzahim Zahid (2021, 27 Aralık). Kayseri Büyükşehir Belediyesinden 17 bin metrekarelik ikinci hayvan barınağı. *Anadolu Ajansı*, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/kayseri-buyuksehir-belediyesinden-17-bin-metrekarelik-ikinci-hayvan-barinagi/2458523>
- United States Department of Agriculture Foreign Agricultural Service (2024, February 5). *Report Name: Pet Food Sales in Türkiye Are Expected to Double by 2027*. https://apps.fas.usda.gov/newgainapi/api/Report/DownloadReportByFileName?fileName=Pet%20Food%20Sales%20in%20Türkiye%20Are%20Expected%20to%20Double%20by%202027_Ankara_Türkiye_TU2024-0003.pdf
- Yeşil Sol Parti (2023). *Buradayız birlikte değiştireceğiz, 2023 Seçim Bildirgesi*.

İslam Perspektifinden Evcil Hayvanlar

Kadir CANATAN

Prof. Dr., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, kadir.canatan@izu.edu.tr

Din, felsefe, ideoloji ve kültür gibi anlam sistemleri, dünyayı ve içindekileri belirli bir biçimde tasarlayıp konumlandırılır. Yeryüzündeki canlı varlıklar genellikle evrimsel bir basamak sırasında sınıflandırılır. Bu, genellikle karmaşıklık ve organizasyon düzeylerine göre yapılır. Genel olarak kabul görmüş evrimsel basamaklar şunlardır: Madenler, bitkiler, hayvanlar ve insanlar. Madenler, doğada bulunan kimyasal bileşenlerdir. Canlı organizmalardan farklı olarak yaşam süreçlerine sahip değildirler. Bitkiler, fotosentez yapabilen, klorofil içeren organizmalardır. Çoğunlukla hareketsizdirler ve hücresel yapıları vardır.

Hayvanlar, duyu organlarına sahip, hareket edebilen organizmalardır. Genellikle avcı veya otobur olarak beslenirler. İnsanlar, karmaşık düşünme yeteneğine sahip olan, karmaşık toplumsal yapılar kurabilen ve genellikle alet kullanabilen bir türdür. Bu basamaklar genel sınıflandırmalardır ve bilim dün-

Bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere nebevi dinler, insana yeryüzünde mutlak bir egemenlik vermemiştir; onun halifelîği sorumlu ve sınırlı bir egemenliktir. Tanrı'yla yaptığı sözleşme (misak) onun için bağlayıcı olup sözleşmeye uyduğu müddetçe kendi dışındaki varlıklar karşısında keyfi davranamayacaktır. Batı dünyası Aydınlanma Çağı'ndan sonra “aklı vesayetten kurmak” adına, insana Tanrı karşısında özerk bir varlık ve yeryüzünde mutlak bir efendi olma hakkı tanımıştır. Bu tarihten sonra modern insan gerçekten de yeryüzünde Tanrı adına bir halife olarak değil, bizatihi Tanrı gibi hükmetmeye başlamıştır. Esas sorun burada düğümlenmektedir.

Kaynakça

- Aktaş, E., Kur'an-ı Kerim, <https://acikkuran.com/6/165> (20-02-2024)
- Baysa, H. (2021), “Ev ve Süs Hayvanı Edinme Sâiklerinin Fikhî Açıdan Tahlili”, Sh. 235-262, In: İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi.
- Bor, A. (2007), Kur'an'a Göre Hayvan Hakları, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İST.
- Ekinci, A. (2021), “Kur'an'da Hayvanların Zikredilmesinin Hikmetleri”, GİBTÜ İslami İlimler Fakültesi Dergisi SIRAT.
- Görgülü, Ü. (2029), “İslam Hukukunda Hayvan Hakları ve Hayvanlara Karşı Sorumluluklarımız”, Hayvan Etiği, İSAR Yayınları, İstanbul.
- İbn Haldun (2004), Mukaddime, C II, Dergâh Yayınları, Çev. S. Uludağ, İstanbul.
- Kitabı Mukaddes Şirketi (2002), Kutsal Kitap, Eski ve Yeni Antlaşma, Yaratılış, İstanbul.
- Regan, T. (1983), The Case for Animal Rights, University of California Press.
- Sarıçık, M. (1999), “III. Murad Devrinden Hayvan Haklarıyla İlgili Bir Ferman”, Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sayı: 6.
- Şatibi (2020), El-Muvafakat İslâmi İlimler Metodolojisi-4 CİLT, İz Yayıncılık, İstanbul.
- Şener, M. (1998), “Fıkhta Hayvan Maddesi”, TDV İslâm Ansiklopedisi'nin, İstanbul.

SOSYAL HİZMET AÇISINDAN EVCİL HAYVANLAR

Sosyal Hizmet Açısından Hayvanlarla Dayanışma ve Hayvan-Dostu Örgütlerin Çalışmaları

Mehmet GEDİK

Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, mehmet.gedik@izu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-2421-5092>

Hayvan hakları ve refahı konuları, geleneksel toplumlarda olduğu gibi modern toplumlarda da önemini koruyan bir meseledir. Özellikle “Evcil Hayvanlar Sosyolojisi” perspektifinden sosyal hizmet disiplini hayvan hakları ve refahının geliştirilmesi noktasında toplumsal bilinç ve politikaların oluşturulmasında önemli potansiyele sahiptir. Hayvanlar, birey ve toplumların ayrılmaz bir parçası ve sosyal hizmet uygulamaların ilgi alanına giren birçok konuda önemli bir role sahiptir. Bu çalışmada, hayvanların korunması ve onlara yönelik refahın artırılmasının, sosyal hizmet uygulamaları ve teorileri ile nasıl entegre edilebileceğine, bu konuda hayvan örgütlerin hangi tür hizmetler sunduklarına dair bir çerçeve sunmaktadır. Bu paralelde çalışmanın amacı, toplum içerisinde evcil hayvanlar

Kaynaklar

- Altınçekiç, Ş. Ö. ve Koyuncu, M. (2012). Çiftlik Hayvanları ve Stres. *Hayvansal Üretim*, 53(1): 27-37.
- Begoviç, A. İ. (2015). Doğu ve Batı Arasında İslam (İslam İzmeu İstokai Zapada), İstanbul: Klasik Yayınları.
- Bozkurt, Z. (2016). Çiftlik düzeyinde hayvan refahı değerlendirilmesi için bilimsel yaklaşımlar. *Kocatepe Veterinary Journal*, 9(3):236-246.
- Brummet, P., Edgar, R.B., Hackett, N.J., Jewsbury, G.F., Taylor, A.M., Bailkey, N.M., Lewis, C.J., Wallbank, T.W. (2000) *Civilization: Past and Present (Volume 1- 2)*. Addison-Wesley: USA.
- Canan, S. (2023). İşletmelerde Hayvan Refahının Ekonomik Yönlerinin Değerlendirilmesi. *Journal of the Institute of Science and Technology*, 13(4):3021-3029.
- DOHAYKO, (2024). Doğayı Hayvanları Koruma Derneği. (E.T.:15.04.2024). <https://www.dohayko.org/>
- DOST, (2024). Hayvanları Koruma Derneği, Hayvan Hakları Evrensel Beyanamesi. (E.T.:13.04.2024). <https://dost.org.tr/hayvan-haklari-evrensel-beyanamesi/>
- Eryılmaz, G. A. ve Kılıç, O. (2020). Türkiye ve Avrupa Birliği'nde Tüketicilerin Gıda Güvenliğiyle İlgili Tutum ve Davranışları. *Food and Health*, 6(1):57-66.
- Gökmen-Tüfek, Ö. (2021). *Hayvan Refahına İlişkin Tüketici Algı ve Tutumu*. Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi. Afyon: Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Güvenç, B. (1979). *İnsan ve Kültür*, İstanbul: Remzi Kitabevi Yayınları.
- HAÇIKO, (2024). Hayvanları Çaresizlik ve İlgisizlikten Koruma Derneği. (E.T.:15.04.2024). <https://haciko.org.tr/>
- HAYTAP, (2024). Hayvan Hakları Türkiye Aktif Güç Birliği Platformu. (E.T.:15.04.2024). <https://www.haytap.org/>
- Hugget, B. (2008). When Animal Rights Turns Ugly. *Nature Biotechnology*, 26(6):603-605.
- İLKE, (2021). Eğitim Kültür Eğitim Vakfı. *Sivil Toplumun On Yılı*. (2010-2020). Alın İzleme Raporları:4, İstanbul: İlke Yayınları.
- Jardins, Joseph R. Des (2006). *Çevre Etiği: Çevre Felsefesine Giriş*. Çev. (Keleş, Ruşen). Ankara: İmge Kitabevi.
- Koçak, İ. (2009). *Huzurevlerindeki Yaşlıların ve Sağlık Personelinin Evcil Hayvanlar ile Terapiye İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi*. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemsirelik Anabilim Dalı. Ankara: Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.

- Krause-Parello, C. A. (2012). Pet Ownership and Older Women: The Relationships Among Loneliness, Pet Attachment Support, Human Social Support and Depressed Mood. *Geriatric Nursing*, 33(3):194-203.
- Menteş-Gürler, A. & Osmanağaoğlu, Ş. (2009). Türkiye'de Hayvanları Koruma Kanununun Tarihsel Gelişimi. *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 15(3):325-30.
- Neumann, J. M. (2012). The universal declaration of animal rights or the creation of a new equilibrium between species. *Animal L Rev*, 19(91):91-109.
- Notaro, S. J. (2004). Disposition of Shelter Companion Animals from Nonhuman Animal Control Officers, Citizen Finders, and Relinquished by Caregivers. *Journal of Applied Animal Welfare Science*, 7(3):181-188.
- Phillips, C. J. C. & Kluss, K. C. (2018). Animal Welfare and Animal Rights. In book: Animals and Human Society. *Academic Press*. Elsevier Inc; p. 483-497. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-805247-1.00030-7>
- Resmi Gazete, (2003). *Ev Hayvanlarının Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun*. Sayı:25176, Kanun No: 4934, (E.T.:13.04.2024). https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc087/kanuntbmmc087/kanuntbmmc08704934.pdf
- Resmi Gazete, (2006). *Çevre ve Orman Bakanlığı, Hayvanların Korunmasına Dair Uygulama Yönetmeliği*, Sayısı: 26166, (E.T.:13.04.2024), <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/05/20060512-7.htm>
- Resmi Gazete, (2014), *Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik*. Kurum ve Kuruluş Yönetmelikleri, Sayısı: 28914, (E.T.:13.04.2024). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/02/20140215-6.htm>
- Resmî Gazete, (2021), *Hayvanları Koruma Kanunu İle Türk Ceza Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*, Sayı: 31541, Kanun No:7332, (E.T.:13.04.2024). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/07/20210714-9.htm>
- Ribard, A. (1983). *İnsanlığın Tarihi*. İstanbul: Say Yayınları.
- Roscher, M. (2012). Bundeszentrale für politische Bildung. *Tierschutz und Tierrechtsbewegung ein historischer Abriss*, (E.T.:14.04.2024). <https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/apuz/75820/tierschutz-und-tierrechtsbewegung-ein-historischer-abriss/>

- Serpell, J. A. & Kruger, K. A. (2006). *Animal-Assisted Interventions in Mental Health: Definitions and Theoretical Foundations*. Ed: Fine A.H., Handbook on Animal-Assisted Therapy Theoretical Foundations and Guidelines for Practice, Elsevier, Sandiego, USA
- Sert, H. & Uzmay, A. (2017). Dünya’da Hayvan Refahı Uygulamalarının Ekonomik ve Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirilmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(4), 263-276. <https://doi.org/10.30803/adusobed.353373>
- Singer, P. (1977). *Animal Liberation: A New Ethics for our Treatment of Animals*. Taschenbuch-1. ThriftBooks:Dallas.
- SPCA, (2024). *Society for the Prevention of Cruelty to Animals*, (E.T.:14.04.2024). <https://spca.org.sg/>
- T.C. Resmi Gazete, (2004). *Hayvanları Koruma Kanunu, Yasama Bölümü, Kanun No. 5199*. (E.T.:13.04.2024). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040701.htm#2>
- TBMM, (2019). *Hayvanların Haklarının Korunması İle Hayvanlara Eziyet ve Kötü Muamelelerin Önlenmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, 27. Yasama Dönemi, Yasama Yılı: 2019, Sıra Sayısı: 132*, (E.T.:13.04.2024). <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem27/yil01/ss132.pdf>
- TDK, (2024). *Güncel Türkçe Sözlük, Evcil Hayvanlar*. (E.T.:15.04.2024) <https://sozluk.gov.tr/>
- THKD, (2024). Türkiye Hayvanları Koruma Derneği. (E.T.:15.04.2024). <https://www.thkd.org.tr/>
- TÜRHAV, (2024). Türkiye Hayvanları Koruma Vakfı. <https://www.turhav.org.tr/>
- Ünder, H. (1996) *Çevre Felsefesi*. Ankara: Doruk Yayıncılık.
- Yaşar, A. & İzmirlı, S. (2006). Türkiye’de Hayvan Gönenci (Refahı) İle İlgili Yasal Düzenlemeler. *Veteriner Bilimleri Dergisi*. 22(3-4):51-6.
- Yaşar, A. & Yerlikaya, H. (2004). Dünya’da ve Türkiye’de Hayvan Haklarının Tarihsel Gelişimi. *Veteriner Bilimleri Dergisi*. 20(4):39-46.
- Yaşar, A. ve Yerlikaya, H. (2012). Hayvan Gönenci-Veteriner Hekimliği İlişkisi ve Avrupa Birliğindeki Yasal Düzenlemeler Üzerine Bir Araştırma. *Veteriner Bilimleri Dergisi*. 20(4):17-24.

Evcil Hayvanlar ve Hayvan Destekli Sosyal Çalışma Müdahaleleri

Sena ÖKSÜZ POPLATA

Doktor Öğretim Üyesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü.

Hayvanların evcilleştirilmesi, insanlık tarihinin kültürel evriminde ve evcilleştirilmiş türlerin biyolojik evriminde dramatik bir etkiye sahip olmuştur (Segura vd., 2022). Evcil hayvanların bireylerin hem fiziksel hem ruhsal sağlık düzeylerine katkı sağlayarak yaşam kalitelerini yükselttiğine dair pek çok çalışma mevcuttur. İlk çağlardan beri evcilleştirilmiş hayvanlar ve insanlar arasındaki bağ, özellikle son yıllarda çeşitli disiplinler tarafından incelenen ve merak edilen çok yönlü bir konudur. Odağı insan davranışı olan psikoloji, sosyal hizmet gibi disiplinler bu bağın duygusal ve mental sağlık üzerindeki etkilerini araştırarak stres, anksiyete, depresyon, sosyal işlevsellik, iyilik hali gibi durumların yönetiminde evcil hayvanların rolünü ortaya koyarken; sosyoloji, evcil hayvanların sosyal etkileşimleri artırma ve yalnızlık hissini azaltma konusundaki katkılarını incelemektedir. Antropoloji, insan-hayvan ilişkilerini kültürel ve tarihsel bağlamda değerlendirerek, evcil hayvanların toplumsal yapı ve değerler üzerindeki etkilerini analiz eder. Bu

Kaynakça

- Adams, J. M. M. (2010). The role of animals and animal-assisted therapy in stressful life transitions. In T. W. Millar (Ed.), *Handbook of stressful transitions across the lifespan* (s. 643–651). New York, NY: Springer.
- Allen, K., Blascovich, J., & Mendes, W. (2002). Cardiovascular reactivity and the presence of pets, friends: psychosomatic medicine. *Psychosomatic Medicine*, 64, 727–739.
- Baxter, C. (1998). *Medieval pets*. Boydell Press.
- Beetz, A., Uvnäs-Moberg, K., Julius, H., & Kotrschal, K. (2012). Psychosocial and psychophysiological effects of human-animal interactions: The possible role of oxytocin. *Frontiers in Psychology*, 3, 234. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2012.00234>
- Brooks, H. L., Rushton, K., Lovell, K., Bee, P., Walker, L., Grant, L., Rogers, A. (2018). The power of support from companion animals for people living with mental health problems: A systematic review and narrative synthesis of the evidence. *BMC Psychiatry*, 18(1), 31. <https://doi.org/10.1186/s12888-018-1613-2>
- Brown, S. G., & Rhodes, R. E. (2006). Relationships among dog ownership and leisure-time walking in western Canadian adults. *American Journal of Preventive Medicine*, 30(2), 131-136. <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2005.10.007>
- Clutton-Brock, J. (1993). *Cats, ancient and modern*. Harvard University Press.
- Chandler, C. K., Portrie-Bethke, T. L., Barrio Minton, C. A., Fernando, D. M., & O'Callaghan, D. M. (2010). Matching animal-assisted therapy techniques and intentions with counseling guiding theories. *Journal of Mental Health Counseling*, 32(4), 354-374.
- De Molen, R. L. (Ed.). (1989). *Medieval animals*. Garland Publishing.
- Driscoll, C. A., Clutton-Brock, J., Kitchener, A. C., & O'Brien, S. J. (2009a). The Near Eastern origin of cat domestication. *Science*, 317(5837), 519-523. <https://doi.org/10.1126/science.1139518>
- Driscoll, C. A., Macdonald, D. W., & O'Brien, S. J. (2009b). From wild animals to domestic pets, an evolutionary view of domestication. *Proceedings of the National Academy of Sciences*.
- Fine, A. H. (2006). *Handbook on animal-assisted therapy: Theoretical foundations and guidelines for practice* (2nd ed.). Academic Press.
- Gee, N. R., & Mueller, M. K. (2019). A systematic review of research on pet ownership and animal interactions among older adults. *Anthrozoös*, 32(2), 183-207. <https://doi.org/10.1080/08927936.2019.1570487>
- Fine, A. H. (2019). Animal-assisted interventions for substance use disorders. In L. A. Stewart, D. J. Salwach, & R. Johnson (Eds.), *Handbook of animal-assisted therapy: Foundations and guidelines for animal-assisted interventions* (5th ed., pp. 397-412). Academic Press.
- Franklin, A. (1999). *Animals and modern cultures: A sociology of human-animal relations in modernity*. SAGE Publications.
- Freedman AH, Gronau I, Schweizer RM, Ortega-Del Vecchyo D, Han E, Silva PM, et al. (2014). Genome Sequencing Highlights the Dynamic Early History of Dogs. *PLoS Genet* 10(1): e1004016. <https://doi.org/10.1371/journal.pgen.1004016>
- Friedmann, E., Son, H., & Tsai, C. C. (2010). The animal/human bond: Health and wellness. In A. H. Fine (Ed.), *Handbook on Animal-Assisted Therapy: Theoretical Foundations and Guidelines for Practice* (3rd ed., pp. 85-107). Academic Press. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-381453-1.10005-7>
- Grier, K. C. (2006). *Pets in America: A History*. University of North Carolina Press.
- Havstad, S., Wegienka, G., Zoratti, E. M., Lynch, S. V., Boushey, H. A., Ownby, D. R., Johnson, C. C., & Nicholas, C. (2011). Effect of prenatal and postnatal exposure to pets on sensitization and asthma in a birth cohort. *Journal of Allergy and Clinical Immunology*, 128(4), 1079-1085. <https://doi.org/10.1016/j.jaci.2011.08.006>
- Levine, G. N., Allen, K., Braun, L. T., Christian, H. E., Friedmann, E., Taubert, K. A., Thomas, S. A., & Wells, D. L. (2013). Pet ownership and cardiovascular risk: A scientific statement from the American Heart Association. *Circulation*, 127(23), 2353-2363. <https://doi.org/10.1161/CIR.0b013e31829201e1>
- Levinson, B. M. (1969). *Pet-Oriented Child Psychotherapy*. Springfield, IL: Charles C Thomas Publisher.
- McNicholas, J., & Collis, G. M. (2006). Animals as social supports: Insights for understanding animal-assisted therapy. In A. H. Fine (Ed.), *Handbook on animal-assisted therapy: Theoretical foundations and guidelines for practice* (2nd ed., pp. 49-71). Academic Press.
- McNicholas, J., & Collis, G. M. (2000). Dogs as catalysts for social interactions: Robustness of the effect. *British Journal of Psychology*, 91(1), 61-70.
- O'Haire, M. E. (2017). Animal-assisted intervention for autism spectrum disorder: A systematic literature review. *Journal of*

- Autism and Developmental Disorders*, 47(8), 1867-1881. <https://doi.org/10.1007/s10803-017-3164-2>
- Segura, V., Geiger, M., Monson Tesla, A., Flores, D., & Sánchez-Villagra, M. R. (2022). Biological and cultural history of domesticated dogs in the Americas. *Anthropozoologica*, 57(1), 1-18. <https://doi.org/10.5252/anthropozoologica2022v57a1>
- Serpell, J. A. (2006). Animal-Assisted Interventions in Historical Perspective. In A. H. Fine (Ed.), *Handbook on Animal-Assisted Theoretical Foundations and Guidelines for Practice*(pp. 17-32). Elsevier Stewart, L. A., Salwach, D. J., & Johnson, R. (2016). Animal-assisted interventions in mental health: Definitions and theoretical foundations. *Handbook of animal-assisted therapy: Foundations and guidelines for animal-assisted interventions* (4th ed., pp. 27-48). Academic Press.
- Sunquist, M. E., & Sunquist, F. (2002). *Wild cats of the world*. University of Chicago Press.
- Sweeney, M. A. (2007). *From dogs to devils: Animals in the Middle Ages*. Routledge.
- Wells, D. L. (2009). The effects of animals on human health and well-being. *Journal of Social Issues*, 65(3), 523-543. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2009.01612.x>
- Vigne, J. D., Guilaine, J., Debue, K., Haye, L., & Gerard, P. (2004). Early taming of the cat in Cyprus. *Science*, 304(5668), 259. <https://doi.org/10.1126/science.1095332>
- Vilà, C., Savolainen, P., Maldonado, J. E., Amorim, I. R., Rice, J. E., Honeycutt, R. L., Crandall, K. A., Lundeberg, J., & Wayne, R. K. (1997). Multiple and ancient origins of the domestic dog. *Science*, 276(5319), 1687-1689. <https://doi.org/10.1126/science.276.5319.1687>
- Yanardağ, U. (2020). Hayvan ve insan arasındaki bağ temelli sosyal çalışma. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(2), 743-763. <https://doi.org/10.33417/tsh.678822>
- Yeşilkayalı, E., & Ofluoğlu, A. (2018). Sosyal çalışma uygulamalarında hayvan destekli müdahaleler. *Journal of Human Sciences*, 15(4), 1874-1892. doi:10.14687/jhs.v15i4.5465
- Yount, R. A., Olmert, M. D., & Lee, M. R. (2012). Service dog training program for treatment of posttraumatic stress in service members. *US Army Medical Department Journal*, 2012(April-June), 63-69

Evcil Hayvanlar ve Bağımlılık

Merve DALMAZ

Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Esenyurt Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Sosyal Hizmet Bölümü

İnsan ve hayvan arasındaki ilişki, tarih boyunca çeşitli şekillerde evrilerek günümüze kadar gelmiştir. Bu ilişki, ilk dönemlerde avlanma ve savunma ihtiyaçları çerçevesinde şekillenirken, zamanla evcilleştirme süreçleriyle birlikte ekonomik ve sosyal alanlarda da derinleşmiştir. Modern toplumda evcil hayvan sahipliği artık yalnızca bir lüks veya hobi olarak görülmemekte; bunun yanı sıra psikolojik, sosyal ve ekonomik açılardan da büyük bir öneme sahip olmaktadır. Evcil hayvan edinme nedenleri arasında yalnızlık, çocuk sevgisi ihtiyacı, empati, sorumluluk duygusu, tedavi amaçlı, statü sembolü, eğlence ihtiyacı, sosyal medya ve kültürel etkiler bulunmaktadır (Baysa, 2021). Bu bağlamda, evcil hayvan sahipliği ve insan-hayvan ilişkileri, toplumsal ve bireysel düzeyde önemli rol oynamaktadır.

Bu bölümünde, evcil hayvanlara bağlanma ve bağımlılık arasındaki ilişki, evcil hayvanların bağımlılık tedavisindeki terapötik etkileri, bağımlılık tedavisinde hayvan destekli terapinin rolü üzerinde durulmaktadır. Bağımlılık, bireylerin

Kaynaklar

- Allen, K. M., Balscovich, J., & Mendes, W. B. (2002). Cardiovascular reactivity in the presence of pets, friends, and spouses: The truth about cats and dogs. *Psychosomatic Medicine*, 64, 727–739.
- Allen, K. M., Blascovich, J., Tomaka, K., & Kelsey, R. M. (2001). Presence of human friends and pet dogs as moderators of autonomic responses to stress in women. *Journal of Personality and Social Psychology*.
- Albert, A., & Bulcroft, K. (1988). Pets, families, and the life course. *Journal of Marriage and Family*, 50, 543–552.
- Baun, M., Bergstrom, N., Langston, N., & Thoma, L. (1984). Physiological effects of human/companion animal bonding. *Nursing Research*, 15, 126–129.
- Barba, B. E. (1995). A critical review of research on human/companion animal relationships: 1988 through 1993. *Anthrozoös*, 8, 9–20.
- Baysa, H. (2021). Ev ve süs hayvanı edinme saiklerinin fikhî açıdan tahlili. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, (38), 235-262.
- Belk, R. W. (1996). Metaphoric relationships with pets. *Society & Animals*, 4(2). Retrieved from <http://www.animalsandsociety.org/wpcontent/uploads/2015/10/belk.pdf>
- Campbell-Begg, T. (2000). A case study using animal-assisted therapy to promote abstinence in a group of individuals who are recovering from chemical addictions. *Journal of Addictions Nursing*, 12(1), 31–35.
- Chandler, C. K. (2005). *Animal-assisted therapy in counseling*. New York: Routledge.
- Cieslak, E. J. (2001). Animal-assisted therapy and the development of an early working alliance: The use of dogs in therapy with young adults (Unpublished doctoral dissertation). The University of Wisconsin–Madison, USA.
- Darke, S., & Ross, J. (2002). Suicide among heroin users: Rates, risk factors, and methods. *Addiction*, 97, 1383-1394.
- DeGrazia, D. (2006). *Hayvan hakları* (H. Gür, Çev.). Ankara: Dost Kitabevi Yayınları, Kültür Kitaplığı.
- Dell, C. A., & Butt, P. (2023). Recognizing the role of companion animals in addiction recovery. *The Canadian Journal of Addiction*, 14(2), 6-8.
- Downes, M., Canty, M. J., & More, S. J. (2009). Demography of the pet dog and cat population on the island of Ireland and human

- factors influencing pet ownership. *Preventive Veterinary Medicine*, 92(1-2), 140–149.
- Erkmen, H., & Şahin, M. (2016). Evcil hayvan sahibi bireylerde bağlanma ve mizaç-karakter. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Fine, A. (2019). The human-animal bond over the lifespan: A primer for mental health professionals. In L. Kogan & C. Blazina (Eds.), *Clinician's guide to treating companion animal issues: Addressing human-animal interaction* (pp. 1–20). Academic Press.
- Friedmann, E., & Thomas, S. (2008). Health benefits of pets for families. *Journal of Marriage and Family Review*, 191–203.
- Geisler, A. M. (2004). Companion animals in palliative care. *American Journal of Hospice & Palliative Care*, 21, 285–288.
- Haleem, D. J. (1996). Adaptation to repeated restraint stress in rats: Failure of ethanol-treated rats to adapt in the stress schedule. *Alcohol and Alcoholism*, 31, 471–477.
- Hodgson, K., Barton, L., Darling, M., et al. (2015). Pets' impact on your patients' health: Leveraging benefits and mitigating risk. *Journal of the American Board of Family Medicine*, 4, 526–534.
- Hunt, M., Al-Awadi, H., & Johnson, M. (2008). Psychological sequelae of pet loss following Hurricane Katrina. *Anthrozoös*, 21(2), 109-121.
- Kaya, H., & Bektaş, M. (2019). Çalışan bireylerin evcil hayvanlara bağlanma nedenlerine ilişkin nitel bir çalışma. **Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 9(2), 401-417.
- Kerr-Little, A., Bramness, J. G., Newberry, R. C., et al. (2023). Exploring dog ownership in the lives of people with substance use disorder: A qualitative study. *Addictive Sciences & Clinical Practice*, 18, 57.
- Kleiman, E. M., & Liu, R. T. (2013). Social support as a protective factor in suicide: Findings from two nationally representative samples. *Journal of Affective Disorders*, 150, 540-545.
- Koocher, G. P., & Keith-Spiegel, P. (1998). *Ethics in psychology: Professional standards and cases* (2nd ed.). New York: Oxford University Press.
- Kosteniuk, B., & Dell, C. (2020). How companion animals support recovery from opioid use disorder: An exploratory study of patients in a methadone maintenance treatment program. *Aporia*, 12, 91–108.
- Kwong, M. J., & Bartholomew, K. (2011). “Not just a dog”: An attachment perspective on relationships with assistance dogs. *Attachment & Human Development*, 13(5), 421–436.

- Lesieur, H. R., & Blume, S. B. (1993). Pathological gambling, eating disorders and the psychoactive substance use disorders. *Journal of Addictive Diseases*, 9, 89-102.
- Levinson, B. M. (1969). *Pet-oriented child psychotherapy*. Springfield, Illinois: Charles. C. Thomas.
- Lefkowitz, C. M. (2005). Animal-assisted prolonged exposure: A treatment for survivors of sexual assault suffering with posttraumatic stress disorder (Doctoral dissertation, Widener University, Institute for Graduate Clinical Psychology, USA). *Dissertation Abstracts International B 66/06*, 3415.
- McConnell, A. R., Lloyd, E. P., & Humphrey, B. T. (2019). We are family: Viewing pets as family members improves wellbeing. *Anthrozoös*, 32, 459-470.
- McQuaid, R. J., Malik, A., Moussouni, K., & et al. (2017). Life in recovery from addiction in Canada. *Canadian Centre on Substance Use and Addiction*.
- Miller, W. R., Rollnick, S., & Conforti, K. (2002). *Motivational interviewing: Preparing people for change* (2nd ed.). New York, NY: The Guilford Press.
- Nagengast, S. L., Baun, M. M., Megel, M., & Leibowitz, J. M. (1997). The effects of the presence of a companion animal on physiological arousal and behavioral distress in children during a physical examination. *Journal of Pediatric Nursing*, 12, 323-330.
- Odendaal, J. S. (2000). Animal-assisted therapy—Magic or medicine? *Journal of Psychosomatic Research*, 49(4), 275-280.
- Pamuk, D. (2015). Yaşlı bireylerin yaşamında evcil hayvanların rolü. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 5(2), 297-306.
- Schaffer, C. B. (2009). Human-animal bond considerations during disasters. Tuskegee University, AL: Center for the Study of Human-Animal Interdependent Relationships. Retrieved from http://virginiasart.org/wordpress/wp-content/uploads/2012/05/Humananimal_bond_considerations_during_disasters_-_schaffer_caroline.pdf
- Şahin, Ö., & Kahya, Y. (2018). Evcil hayvana bağlanma ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Nesne*, 6(12), 174-197.
- Topal, J., Miklosi, A., Csanyi, V., & Doka, A. (1998). Attachment behavior in dogs (*Canis familiaris*): A new application of Ainsworth's (1969) Strange Situation Test. *Journal of Comparative Psychology*, 112, 219-229.
- Tuan, Y. (1984). *Dominance and affection: The making of pets*. New Haven And London: Yale University Press.

- Wesley, M. C., Minatrea, N. B., & Watson, J. C. (2009). Animal-assisted therapy in the treatment of substance dependence. *Anthrozoös*, 22(2), 137-148.
- Wilcox, H. C., Conner, K. R., & Caine, E. D. (2004). Association of alcohol and drug use disorders and completed suicide: An empirical review of cohort studies. *Drug and Alcohol Dependence*, 76, 11-19.
- Wilson, C. C., & Barker, S. B. (2003). Challenges in designing human-animal interaction research. *American Behavioral Scientist*, 47(1), 16-28.
- Wrye, J. (2009). Beyond pets: Exploring relational perspectives of petness. *The Canadian Journal of Sociology / Cahiers canadiens de sociologie*, 34(4), 1033-1063.
- Wrobel, T. A., & Dye, A. L. (2003). Grieving pet death: Normative, gender and attachment issues. *OMEGA*, 47(4), 385-393.
- Yalom, I. D. (2005). *The theory and practice of group psychotherapy* (5th ed.). New York: Basic Books.
- Yuodelis-Flores, C., & Ries, R. K. (2015). Addiction and suicide: A review. *The American Journal on Addictions*, 24, 98-104.

Evcil Hayvan Sahipliğine Gerontolojik Bakış

Deniz PAMUK • Mehmet EFE

Arş. Gör. Dr., Muş Alparslan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Gerontoloji Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Gerontoloji Bölümü

Evcil hayvanların, yaşlıların yaşamındaki rolü aktif ya da pasif şekilde ortaya çıkabilmektedir. Aktif role sahip hayvanlar doğrudan yaşlı bireyin gündelik yaşamına etki etmektedir. Böylece sabah uyanma, yürüyüş yapma gerekliliği ve sorumluluğunu da beraberinde getirmektedir. Duygusal bakım alışverişi gibi pasif rolleri de bulunmaktadır (Pamuk, 2015; Young vd. 2020). “Gerontoloji ise, yaşlanma ve yaşlılığın bedensel, pisişik, sosyal, tarihsel ve kültürel yönlerinin tarifi, açıklaması ve modifikasyonu ile ilgilenmektedir. Yaşlanma açısından önemli ve yaşlılığı yapılandıran çevre ve sosyal kurumlar da buna dahildir” (Baltes ve Baltes, 1992; akt: Tufan, 2016, s.9). Bu çalışmada, evcil hayvan sahipliği ve yaşlanma sürecinde bireylerin evcil hayvanlarla olan ilişkilerinin, gerontolojik perspektiften incelenmesi amaçlanmıştır.

Kaynakça

- Akış, A. G., & Korkmaz Yaylagül, N. (2021). Yaşam seyri perspektifi ve yaşlılık. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (38), 276-309.
- Applebaum, J. W., Tomlinson, C. A., Matijczak, A., McDonald, S. E., & Zsembik, B. A. (2020). The concerns, difficulties, and stressors of caring for pets during COVID-19: Results from a large survey of US pet owners. *Animals*, 10(10), 1882. <https://doi.org/10.3390/ani10101882>
- Baltes, P. B., & Baltes, M. M. (1990). Psychological perspectives on successful aging: The model of selective optimization with compensation. *Successful aging: Perspectives from the behavioral sciences*, 1(1), 1-34.
- Baltes, P. B., & Baltes, M. M. (1992). Gerontologie:Begriff, Herausforderung und Brennpunkte. P. B. Baltes, & J. Mittelstraß (Dü) içinde, *Zukunft des Alterns und gesellschaftliche Entwicklung. Akademie der Wissenschaften zu Berlin. Forschungsbericht 5* (s. 1-34). De Gruyter.
- Bibbo, J., Curl, A. L., & Johnson, R. A. (2019). Pets in the Lives of Older Adults: A Life Course Perspective. *Anthrozoös*, 32(4), s. 541-554. <https://doi.org/10.1080/08927936.2019.1621541>
- Brown, C. A., Wilson, D. M., Carr, E., Gross, D. P., Miciak, M., & Wallace, J. E. (2023). Older adults and companion animal death: A survey of bereavement and disenfranchised grief. *Human-Animal Interactions*, 11(1), s. 1-10. <https://doi.org/10.1079/hai.2023.0017>
- Bures, R. M. (2021). Well-Being over the Life Course: Incorporating Human-Animal Interaction. R. M. Bures, & N. R. Gee (Dü) içinde, *Well-Being Over the Life Course: : Incorporating Human-Animal Interaction* (s. 1-9). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-64085-9>
- Carver, L. F. (2020). One Health: Fostering Hope for Older Adults and Homeless Companion Animals. *People and Animals: The International Journal of Research and Practice*, 3(1), s. 1-10.
- Chur-Hansen, A., Winefield, H., & Beckwith, M. (2008). Reasons given by elderly men and women for not owning a pet, and the implications for clinical practice and research. *Journal of Health Psychology*, 13(8), s. 988-995. <https://doi.org/10.1177/1359105308097961>
- Collier, J., Lewis, V. J., & Bennett, P. (2024). 'My pet can't come with me': Pets as a barrier against moving into supported accommodation. *Australasian Journal on Ageing*. <https://doi.org/10.1111/ajag.13262>
- Colombo, G., Buono, M. D., K. Smania, R. Raviola, and De Leo, D. (2006) "Pet therapy and institutionalized elderly: a study on 144 cognitively unimpaired subjects," *Archives of Gerontology and Geriatrics*, vol. 42(2), pp. 207–216. <https://doi.org/10.1016/j.archger.2005.06.011>
- Dwyer, F., Bennett, P. F., & Coleman, G. J. (2006). Development of the Monash dog owner relationship scale (MDORS). *Anthrozoös*, 19, 243–256.
- Gan, G. Z., Hill, A.-M., Yeung, P., Keesing, S., & Netto, J. A. (2020). Pet ownership and its influence on mental health in older adults. *Ageing & Mental Health*, 24(10), s. 1605-1612. <https://doi.org/10.1080/13607863.2019.1633620>
- Gäng, M. (2005). Ein Tier im Alter. Beziehungshilfe – Neubeginn. In M. Gäng & D. C. Turner, Mit Tieren leben im Alter (2. Aufl) (S.17-22). München: Reinhardt.
- Gee, N. R., Mueller, M. K., & Curl, A. L. (2017). Human–animal interaction and older adults: An overview. *Frontiers in psychology*, 8, 284276. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01416>.
- Joiner, T. (2005). *Why people die by suicide*. Harvard University Press.
- Krause-Parello, C. A. (2012). Pet ownership and older women: The relationships among loneliness, pet attachment support, human social support and depressed mood. *Geriatric Nursing*, 33(3), s. 194-203. <https://doi.org/10.1016/j.gerinurse.2011.12.005>
- Kurtovic, N. (2019). *Lebensqualität bis ins hohe Alter durch den Einsatz von Tieren (Masterarbeit)*. Hochschule Mittweida. 05 28, 2024 tarihinde https://monami.hs-mittweida.de/frontdoor/deliver/index/docId/11508/file/Kurtovic_Nicole_Masterarbeit.pdf adresinden alındı
- McColgan, G., & Schofield, I. (2007). The importance of companion animal relationships in the lives of older people. *Nursing older people*, 19(1), 21-23.
- Netting, E. F., Wilson, C. C., & Fruge, C. (1988). Pet ownership and nonownership among elderly in Arizona. *Anthrozoös*, 2(2), 125-132. <https://doi.org/10.2752/089279389787058154>
- O'Rand, A. M., & Kreeker, M. I. (1990). Concepts of the life cycle: Their history, meanings, and uses in the social sciences. *Annual Review of Sociology*, 16(1), s. 241-262.
- Oyama, M. A., Citron, L., Shults, J., Brown, D. C., Serpell, J. A., & Farrar, J. T. (2017). Measuring Quality of Life in Owners of Companion Development and Validation of a Dog Owner-specific Quality of Life Questionnaire. *Anthrozoös*, 30(1), s. 61-75. <https://doi.org/10.1080/08927936.2016.1228774>
- Pamuk, D. (2015). Yaşlı Bireylerin Yaşamında Evcil Hayvanların Rolü. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, V(2), s. 297-306. DOI: 10.13114/MJH.2015214573

- Rajaram, S. S., Garrity, T. F., Stallones, L. F., & Marx, M. B. (1993). Bereavement—Loss of a Pet And Loss of a Human. *Anthrozoös*, 6(1), s. 8-16. Anthrozoös adresinden alındı
- Reel, H. A., & Kleiber, D. A. (2008). Promoting Positive Aging through the Therapeutic Use of Animals:Theoretical Underpinnings and Practical Possibilities. *Annual in Therapeutic Recreation*(XVI), s. 147-157. 05 28, 2024 tarihinde https://www.researchgate.net/profile/Carmen-Russoniello-2/publication/315792266_Reducing_Symptoms_of_Posttraumatic_Stress_in_Children_after_a_Natural_Disaster_A_Recreational_Therapy_Intervention/links/59543146458515bbaa1e6cc1/Reducing-Symptoms-of-Posttrau adresinden alındı
- Savishinsky, J. (1985). Pets and family relationships among nursing home residents. *Marriage & Family Review*, 8(3-4), 109-134. https://doi.org/10.1300/J002v08n03_09
- Tierärztliche Vereinigung für Tierschutz e.V. (2018): Tiere im sozialen Einsatz. Merkblatt 131. Allgemeine Grundsätze. Bramsche
- Thompson, M. C., & Kim, A. B. (2023). Understanding the experiences of elderly bereaved men and the bond with their pets. *OMEGA-Journal of Death and Dying*, 86(4), s. 1291-1311. <https://doi.org/10.1177/00302228211004820>
- Toohey, A. M., & Krahn, T. M. (2017). ‘Simply to be let in’: opening the doors to lower-income older adults and their companion animals. *Journal of Public Health*, 40(3), s. 661-665. | doi:10.1093/pubmed/idx111
- Tooney, A. M. (2023). Considering Cats, Dogs, and Contradictions:Pets and Their Relational Influence on Experiences of Aging in Place. *Canadian Journal on Aging*, 42(3), s. 506–515.
- Tufan, İ. (2016). *Antikçağ'dan Günümüze Yaşlılık ve Yaşlanma*. Nobel.
- Tufan, İ. (2020). Gerontolojiye Hazırlık Perspektifler, Teoriler, Yöntemler Üzerine Ön Bilgi. Ankara: Nobel.
- Whitehead, B. R., & Torrossian, E. (2021). Older adults' experience of the COVID-19 Pandemic: A Mixed Methods Analysis of Stressors and Joys. *Gerontologist*, 61(1), s. 36-47. <https://doi.org/10.1093/geront/gnaa126>
- Westgarth, C., Christley, R. M., Marvin, G., & Perkins, E. (2017). I walk my dog because it makes me happy: a qualitative study to understand why dogs motivate walking and improved health. *International journal of environmental research and public health*, 14(8), 936. <https://doi.org/10.3390/ijerph14080936>
- Wilson, C. C., & Netting, F. E. (1987). New directions: Challenges for human-animal bond research and the elderly. *Journal of Applied Gerontology*, 6(2), 189-200. <https://doi.org/10.1177/073346488700600205>

Kırsalda Yaşlanma ve Hayvan Sahipliğinin Anlamı: Muş Örneği

Mehmet EFE • Deniz PAMUK • Sabiha YAREN ÜN

Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Gerontoloji Bölümü, m.efe@alparslan.edu.tr

Arş. Gör. Dr., Muş Alparslan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Gerontoloji Bölümü dnzpmk@gmail.com

Gerontoloji Lisans Öğrencisi, Muş Alparslan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Gerontoloji Bölümü

İnsanlarla hayvanlar arasındaki ilişki karmaşıktır, birçok değişkenden etkilenir ve zamanla değişime uğramıştır. Dünyanın farklı yerlerindeki sosyal, ekonomik ve kültürel faktörler, hayvanlara yönelik tutum ve davranışları etkileyerek hayvanların arkadaş, iş arkadaşı ve aile üyesi olarak mı yoksa hayvancılık ve tarım ürünleri olarak mı düşünüleceğini belirlemektedir (Hall vd. 2004). Bazı kültürlerde insani özellikler, belirli hayvan türlerine atfedilmektedir (Beck ve Katcher, 2003; Willerslev, 2004). İnsanlar hayvanlara bağlılık duyabilmektedir hayvanın kaybolması veya ölümünden sonra da yas tutabilmektedir (Chur-Hanssen, 2010). Araştırmaların çoğu, evcil hayvanlar odağında hayvan-insan ilişkisine değinmektedir (Meehan vd. 2007; Gee, Mueller ve Curl, 2017; Stewart vd. 2022).

arkadaşlık, gibi olumlu duygular sağlamanın yanında, bir beslenme ve geçim kaynağı olarak da oldukça önemli olduğu ancak bu durumun her yaşlanan birey için geçerli olmadığı görülmüştür.

Kaynakça

- Batıbeki, S. E., & Eşitti, B. (2021). Evcil hayvanlarla seyahat üzerine bir çalışma. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 11(1), 89-102.
- Beck, A. M., & Katcher, A. H. (2003). Future directions in human-animal bond research. *American behavioral scientist*, 47(1), 79-93.
- Brown, K. (2006). Pastoral concern in relation to the psychological stress caused by the death of an animal companion. *Mental Health, Religion and Culture*, 9, 411-422. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/13694670500212208>
- Bures, R. M. (2021). Well-Being over the Life Course: Incorporating Human-Animal Interaction. R. M. Bures, & N. R. Gee (Dü) içinde, *Well-Being Over the Life Course: : Incorporating Human-Animal Interaction* (s. 1-9). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-64085-9> adresinden alındı
- Chur-Hansen, A. (2010). Grief and bereavement issues and the loss of a companion animal: People living with a companion animal, owners of livestock, and animal support workers. *Clinical Psychologist*, 14(1), s. 14-21. 10.1080/13284201003662800
- Cresswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. Sage.
- Crony, C. C. (2014). Bonding with commodities: Social constructions and implications of human-animal relationships in contemporary livestock production. *Animal Frontiers*, 4(3), s. 59-64.
- Demirağ, H., & Hintistan, S. (2019). Yaşlı Sağlıkta Pet Terapi (Hayvan Destekli Tedavi) Uygulamalarının Literatür Eşliğinde İncelenmesi. *Anadolu Hemşirelik Ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 22(3), 217-224.
- Demiralay, Ş., & KESER, İ. (2019). Ruh Sağlığını Koruma Ve İyileştirmede Hayvan Destekli Uygulamaların Kullanımı. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 9(2), 217-224.
- Demiralay, Ş., Keser, İ., & Çaynak, S. (2020). Hemşirelik girişimi olarak hayvan destekli uygulamaların kullanımı: Sistemik derleme. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 11(3), 239-250.

- Gee, N. R., Mueller, M. K., & Curl, A. L. (2017). Human-animal interaction and older adults: An overview. *Frontiers in psychology*, 8, 1416.
- Hall, M. J., Ng, A., Ursano, R. J., Holloway, H., Fullerton, C., & Casper, J. (2004). Psychological impact of the animal-human bond in disaster preparedness and response. *Journal of Psychiatric Practice®*, 10(6), 368-374.
- Hassink, J., De Bruin, S. R., Berget, B., & Elings, M. (2017). Exploring the role of farm animals in providing care at care farms. *Animals*, 7(6), 45.
- Hood, B., & Seedsman, T. (2004). Psychosocial investigation of individual and community responses to the experience of Ovine Johne's disease in rural Victoria. *Australian Journal of Rural Health*, 12, 54-60. <https://doi.org/10.1111/j.1038-5282.2004.00560.x>
- Kayhan, B., & Karakaş, R. (2023). Halk baytarlığı: Malatya'nın Arguvan İlçesinin Parçikan Köyü Örneği. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 30(11), s. 115-145.
- Meehan, M., Massavelli, B., & Pachana, N. (2017). Using attachment theory and social support theory to examine and measure pets as sources of social support and attachment figures. *Anthrozoös*, 30(2), 273-289.
- Netting, E. F., Wilson, C. C., & Fruge, C. (1988). Pet ownership and nonownership among elderly in Arizona. *Anthrozoös*, 2(2), 125-132. <https://doi.org/10.2752/089279389787058154>
- Pamuk, D. (2015). Yaşlı Bireylerin Yaşamında Evcil Hayvanların Rolü. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, V(2), s. 297-306. DOI: 10.13114/MJH.2015214573
- Peck, D. F. (2005). Foot and mouth outbreak: Lessons for mental health services. *Advances in Psychiatric Treatment*, 11, 270-276
- Sıddıq, A. B., Erdem, Ç., & Şanlı, S. (2018). Türkiye'de İnsan-Hayvan İlişki Bilimi Antrozooloji'nin Faaliyet Alanları. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 805-826.
- Sıddıq, A. B., & Habib, A. (2017). Antropoloji'de ortaya çıkan çok-disiplinli güçlü bir alt bilim: Antrozooloji. *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi*, 2(1), 22-35.
- Stewart, L. A., Hakenewerth, T. J., Rabinowitz, P., & Fowler, H. (2022). Using Holistic and Ethical Practices with Emotional Support Animal Requests. *Journal of Creativity in Mental Health*, 17(3), 410-423.

- Sutton, J., & Austin, Z. (2015). Qualitative research: Data collection, analysis, and management. *The Canadian journal of hospital pharmacy*, 68(3), 226.
- Te Velde, H., Aarts, N., & Van Woerkum, C. (2002). Dealing with ambivalence: farmers' and consumers' perceptions of animal welfare in livestock breeding. *Journal of agricultural and environmental ethics*, 15(2), 203-219.
- Topgül, S. (2022). Dezavantajlı Gruplar İçin Hayvan Destekli Müdahalelere Sistematik Bir Bakış. *Kıbrıs Türk Psikiyatri Ve Psikoloji Dergisi*, 4(4), 387-392.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2024, 03 27). *İstatistiklerle Yaşlılar*, 2023. 05 20, 2024 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Yaslılar-2023-53710> adresinden alındı
- Vargün, B. (2022). Kırsalda yaşlılık: Ardahan ili örneği. *Antropoloji*(43), s. 70-79. <https://doi.org/10.33613/antropolojidergisi.1103644> adresinden alındı
- Yılmaz, E., Turğut, U., Tosun, D., & Gümüş, S. (2020). İzmir İndek Çiftçilerin Kırsal Nüfusun Yaşlanma Eğilim ve Tarımsal Faaliyetlerin Devamlılığına İlişkin Görüşleri. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 26(2), s. 103-119.
- Wiles, J. L., Leibing, A., Guberman, N., Reeve, J., & Allen, R. E. (2012). The meaning of "aging in place" to older people. *The gerontologist*, 52(3), 357-366.
- Willerslev, R. (2004). Not animal, not not-animal: hunting, imitation and empathetic knowledge among the Siberian Yukaghirs. *Journal of the Royal Anthropological Institute*, 10(3), 629-652.
- Zasloff, R. L. (1996). Measuring attachment to companion animals: a dog is not a cat is not a bird. *Applied Animal Behaviour Science*, 47(1-2), 43-48.

Van Kedisi ve Van Kenti

Suvat PARİN

Prof. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü,
sparin@yyu.edu.tr

Birçok disiplinin farklı parametreler üzerinden karakteristik özelliklerini ön plana çıkartmak için yaptığı kent tanımlamalarında yer alan kavram setleri içinde heterojen kavramının/vurgusunun ayrı ve kapsayıcı bir özelliği bulunmaktadır. Fransızca orijinli heterojen kavramı birbirine yakın değerleri ve aynı nitelikleri içermeyen ancak bir bütünlüğü tanımlayan yapılar için kullanılmaktadır. Heterojenlik bu açıdan bir bütünü oluşturan her bir unsur/parçanın ayrı ve birlikte bir anlam içermesidir (Cevizci, 2000:450). Kentler bu anlamda insan, çevre, hayvan, iklim, bitki gibi birçok farklı ekosistemin bir aradılığıyla tanımlandığında içerdiği anlamı büyük oranda karşılamış olmaktadır. Dünyadaki canlı kompozisyonuna bakıldığında durum daha net görünmektedir. Bugün dünya üzerinde yaşayan 7,5 milyar insan, bütün canlıların on binde birini (%0.01'ini) oluştururken, bitkiler bütün canlı hayatın %82'sini, bakteriler %13'ünü, hayvanlar ise %5'ini oluşturmaktadır (Bar-On, Philips ve Milo, 2018, akt. Alkan, 2020:17).

Kaynakça

- Ağaoğlu, Zahid (2011). “Van Kedisi”, *Yayımlanmamış Van Külliyatı*, Ed.: M. Murat Oto.
- Akay, M. (1994). *Kedi Bakımı*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Alkan, Ayten (2020). “Giriş: Hayvanları Dahil Eden Bir Şehir Kuramına Doğru”, *Şehir ve Hayvan*, Der.: Ayten Alkan, İstanbul: Patika Kitap, s.17-59.
- Almaç Çelik, Funda (2019). Van Kedisinde Görülen Sağırlığın İnsidansı ve Göz Renklerine Göre Dağılımı Üzerine Araştırmalar, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Veterinerlik Programı İç Hastalıkları Anabilim Dalı, Van.
- Anadolu Ajansı (2022). “İranlı Heykeltıraş Hurda Malzemeleriyle 650 Kilogramlık Van Kedisi Heykeli Yaptı”, Erişim: HYPERLINK “<https://www.aa.com.tr/tr/kultur/iranli-heykeltiras-hurda-malzemelerle-650-kilogramlik-van-kedisi-heykeli-yapti/2672460>” <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/iranli-heykeltiras-hurda-malzemelerle-650-kilogramlik-van-kedisi-heykeli-yapti/2672460> , Erişim Tarihi: 15.05.2024.
- Arubaniart (2024). Erişim: HYPERLINK “<https://arubaniart.com>” <https://arubaniart.com> , Erişim Tarihi: 20.05.2024.
- Bar-On, Y., R. Philips ve R. Milo (2018). “The Biomass Distribution on Earth”, *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 115, (25), 6506-6511.
- Cevzici, Ahmet (2000). *Felsefe Sözlüğü*, İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Cuinet, Vital (1891) *La Turquie D’Asie, Géographie Administrative : Statistique, Descriptive Et Raisonnée De Chaque Province De L’Asie Mineure*, Ed.: Ernest Leroux, Tome II, Paris.
- Evlia Çelebi (2010). *Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, Haz.: Seyit Ali Kahraman ve Yücel Dağlı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Korkmaz, Necla (2020). “Bir Kenti Sembollerle Okuma Denemesi: Van Örneği”, *Van Tarih Toplum ve Şehir*, Editör: Suvat Parin, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Kemeç, Serkan (2016). “Van Kenti Makro-Form Gelişimi ve Konut Stokunda Değişim:1980-2012 Dönemi”, *Van Kent Araştırmaları*, Ed.: Suvat Parin, İstanbul: Bağlam Yayınları, s.54-84.
- Lynch, H.F.B. (1901). *Armenia Travels and Studies, Vol,II. The Turkish Provinces*, London: Longmans Green, and Co.

- Odabaşoğlu, Fuat ve Ateş, Caffer Tayyar (2000) *Van Kedisi*, Konya: Selçuk Üniversitesi Basımevi.
- Oto, M. Murat (2013). *Geçmişten Geleceğe Van Türküleri-I*, İstanbul: Mavi Fikirler Yayınları.
- Önay, Yılmaz (2018). *Van Efsaneleri*, Van: Van Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Tekin, Rahmi (2024). “Osmanlı Arşiv Kayıtlarında Van Kedisi”, *İpekyolu Kültür ve Sanat Dergisi*, Sayı:9, Yıl:5, s.6-9.
- VKAM (1992). *Van Kedisi Araştırma ve Uygulama Merkezi Tanıtım Broşürü*.
- Yalçın, Hülya (2020) “Sunuş: Şehrin Öbür Nefesi”, *Şehir ve Hayvan*, Ed.: Ayten Alkan, İstanbul: Patika Yayınları, s.7-59.
- Yılmaz Orhan ve Ertürk, Yakup Erdal (2015) “Türkiye Kedi Irkları”, Erişim: HYPERLINK “https://www.academia.edu/15444056/T%C3%BCrkiye_Kedi_Irkları” https://www.academia.edu/15444056/T%C3%BCrkiye_Kedi_Irkları , Erişim Tarihi: 05.05.2024.
- Yiğit, Ali; Çakır, Sema; Yıldız, Gülseren; Aslım, Gökhan (2011) “Bayraklarda Kullanılan Hayvan Figürleri Üzerine Bir İnceleme”, *Veteriner Hekim Dergisi*, 82(2), s.51-58.
- 17 Aralık 1931 tarihli Cumhuriyet Gazetesi
- 26 Nisan 1930 tarihli Hakimiyeti Milliye Gazetesi
- Basında Van Kedisi (2024) Erişim (HYPERLINK “<http://vankedisi.yyu.edu.tr/basinda-van-kedisi.html>” <http://vankedisi.yyu.edu.tr/basinda-van-kedisi.html>), Erişim Tarihi: 05.05.2024.

Sosyoloji ve Sosyal Hizmet Perspektifinden

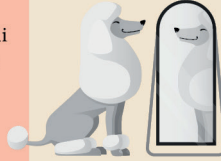
Evcil Hayvanlar

Bu derleme eser, evcil hayvanların toplumumuzdaki yerini, onlarla olan ilişkilerimizi ve bu ilişkilerin sosyal hizmet alanındaki etkilerini inceleyen, birbirinden değerli akademisyenlerin makalelerinden oluşmaktadır. Türkiye'nin zengin kültürel mirası ve çeşitli coğrafyasında, kedilerden köpeklerle, kuşlardan balıklara kadar pek çok evcil hayvan türü insanlarla birlikte yaşamaktadır. Bu kitap, evcil hayvanların sosyolojik ve sosyal hizmet perspektifinden ele alındığı, insan ve hayvan arasındaki bu derin bağın incelendiği kapsamlı bir çalışmadır.

Kitabın ilk bölümü, evcil hayvanların sosyolojisini, toplumdaki yerini ve onlara yönelik politikaları ele almaktadır. Dinlerin ve özellikle İslam'ın hayvanlara yaklaşımını inceleyen bölümler de bu kısımda yer almaktadır. İkinci bölümde ise, evcil hayvanların sosyal hizmet açısından rolü ve etkisi detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Bu bölümde, evcil hayvanların insan yaşamına katkıları, psikolojik ve sosyal etkileri tartışılmaktadır.

Evcil hayvan sahiplerine, hayvan severlere ve hayvan davranışları ile sosyolojisi üzerine çalışan akademisyenlere değerli bilgiler sunmayı amaçlayan bu kitap, evcil hayvanlar hakkında yeni bakış açıları ve bilgiler edinmenizi sağlayacak. Evcil hayvanlar bizlere koşulsuz sevgi ve dostluk sunan varlıklar olarak, hayatımızdaki yerlerini ve önemlerini kavramamız için bu kitap önemli bir katkı sunacaktır.

Bu kitap, Türkiye'de evcil hayvanların dünyasına ve sorunlarına empatiyle yaklaşmak için bir katkı sunmayı hedeflemektedir. Kitaba bölüm yazarak katkı sunan tüm meslektaşlarımıza en içten teşekkürlerimizi sunarken, evcil olsun ya da olmasın tüm hayvanların barış, huzur, sevgi ve refah içinde yaşadığı bir dünya temenni ediyoruz. Bu derleme, evcil hayvanların sosyolojik ve sosyal hizmet perspektifinden değerlendirilmesi konusunda önemli bir boşluğu doldurmakta ve bu alanda yapılacak çalışmalara öncülük etmektedir.

ISBN 978-625-6063-05-1

9 786256 063051